

Fietsroute

Door het middeleeuwse land

De omgeving van Alkmaar is rijk aan cultuur. Veel daarvan voert terug naar de Middeleeuwen. Een periode waarin het geloof een bepalende rol speelde. De vele kerkgebouwen op deze route getuigen daarvan. Water vormde een andere grootmacht. De vele poldermolens in het gebied hebben in de loop van honderden jaren steeds meer water omgezet in land. Scheepvaart en visserij maakten plaats voor landbouw en veeteelt. Lange tijd voerde de snelste route door dit gebied dan ook niet over de weg, maar over het water.

1 De **Grote of Sint-Laurenskerk** is gebouwd tussen 1470 en 1518 in de stijl van de Brabantse gotiek. Op het houten gewelf van de koorsluiting heeft Jacob Cornelisz van Oostsanen (ca. 1475-1533) een verbeelding van het Laatste Oordeel geschilderd. Het behoort tot de omvangrijkste van Nederland. Grote Kerk, Koorstraat 2, Alkmaar, www.grotekerk-alkmaar.nl

2 Begonnen als een vissersstadje, ontwikkelde Alkmaar zich steeds meer als een handelsstad, zeker nadat in de 16e en 17e eeuw de meren rondom werden ingepolderd. 's Zomers wordt hier iedere vrijdag de wereldberoemde kaasmarkt gehouden. Dat gebeurt al sinds 1619 op het **Waagplein**, dat er speciaal voor is aangelegd. De 14e-eeuwse Heilige Geestkapel werd in 1566 in gebruik genomen als **waaggebouw**. Tegenwoordig huist hier het Hollands Kaasmuseum. Hollands Kaasmuseum, Waagplein 2, Alkmaar, www.kaasmuseum.nl

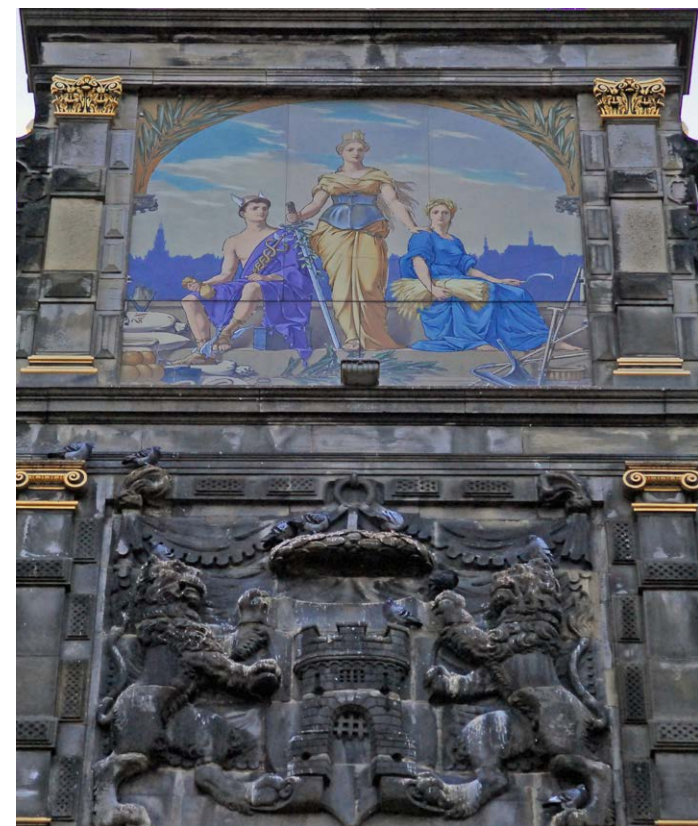
3 Inpoldering heeft Alkmaar veel gebracht. De **strijkmolens B, C, D en E** aan de Molenkade langs de Hoornse Vaart werden tussen 1627 en 1630 gebouwd. Ze maalden het overtollige water van de Raaksmaatsboezem naar de Schermerboezem. Van oorsprong stonden er zes.

Het gebied heet dan ook de Zes Wielen.

4 Ter hoogte van molen E verwijst een bordje naar de fundamenten van de **Nieuwburg**. Hier zijn in het landschap de contouren te herkennen van het kasteel dat Floris V in ca. 1270 liet bouwen om het land te verdedigen tegen de West-Friezen. Het lag strategisch bij het Vronenmeer, dat nu niet meer bestaat. Niet ver weg bouwde hij nog een kasteel, de Middelburg. Ook dat bestaat niet meer. Keer dezelfde weg terug naar molen E en vervolg de weg richting het volgende knooppunt.

Aan hetzelfde plein ligt **Stedelijk Museum Alkmaar**. Een museum over de geschiedenis en kunstgeschiedenis van stad en regio Alkmaar. Het museum herbergt onder andere topstukken uit de Gouden Eeuw en een omvangrijke collectie Bergense School. Stedelijk Museum Alkmaar, Canadaplein 1, Alkmaar, www.stedelijkmuseumalkmaar.nl

Detail van het Waaggebouw

5 Sint Pancras maakt samen met een aantal andere dorpen op de route deel uit van het **Rijk der 1000 eilanden**. Dit gebied bestond op zeker moment uit meer dan 15.000 eilandjes, ontstaan in de 17e eeuw door het uitgraven en uitbaggeren van sloten. Het beeldje 'Kloetende boer' van de Alkmaarse kunstenaar John Bier (2001) laat zien hoe de boeren zich met bootjes door het waterrijke gebied verplaatsten.

6 Sint Pancras heette oorspronkelijk Vronen. Dat werd tijdens een veldslag met de Westfriezen totaal verwoest. Het huidige dorp dankt haar naam aan het in 1487 gebouwde **Witte kerkje**, dat gewijd is aan de heilige Pancratius. Dit kruiskerkje is gebouwd in een laatgotische stijl. Net als alle andere middeleeuwse kerkgebouwen op de route werd het gebouwd op de plaats van een ouder kerkje. De kerk vormde de kern van een dorp. Witte Kerkje, Kerkplein 1, Sint Pancras

7 De **Twuyvermolen** is in 1663 gebouwd om samen

met 10 andere molens de polder Geesterambacht te bemalen. Twuyvermolen, Oosterdijk 1, Sint Pancras

8 **Museum Broekerveiling** wordt beschouwd als de oudste doorvaargroenteveiling ter wereld. Op deze plek is in 1887 het veilen bij afslag ontstaan, een systeem dat nu bij alle grote veilingen in gebruik is. Museum Broekerveiling, Museumweg 2, Broek op Langedijk, www.broekerveiling.nl

9 Aan de uitgestrekte woonwijk het **Rijk der 1000 eilanden** is goed te zien hoe het landschap maar ook de bebouwde omgeving nog altijd sterk worden bepaald door de landbouwkundige geschiedenis van dit gebied.

10 De eenbeukige **Nederlandse Hervormde Kerk** van Zuid-Scharwoude is in de loop van vele eeuwen opgebouwd en aangepast. De westgevel met de klokkentoren komt uit 1905. Nederlandse Hervormde Kerk, Koog 30, Zuid-Scharwoude

Afstand

50 km, 3,5 uur

Startpunt

NS-station Alkmaar
Stationsweg 47
1815 CB Alkmaar

Parkeren

P+R Kruseman van Eltenweg
Kruseman van Eltenweg 1
1817 BC Alkmaar
Let op: dit is een cash-free parkeerplaats

Fiets- en e-bikeverhuur

Fietspoint Stoop
Stationsweg 43
1815 CB Alkmaar
072 511 79 07

11 De **Allemankerk** van Oudkarspel is een 14e-eeuwse pseudobasiliek met een verhoogd koor uit de 15e eeuw. De 12e-eeuwse toren was vermoedelijk eerst in gebruik als vuurtoren en als fort. De kerk en toren zijn in de loop van de eeuwen regelmatig geteisterd door bliksem en brand, maar steeds weer opgebouwd. Allemankerk, Dorpsstraat 878, Oudkarspel

Volg vanaf fietsknooppunt **54** de fietsborden naar Warmenhuizen via de Westelijke Randweg en de Warmenhuizerweg.

12 Sla in het dorp Warmenhuizen rechts af voor de laatmiddeleeuwse **Oude Ursulakerk**, gebouwd in gotische stijl, voltooid in 1508. Voor die tijd stond op de terp een kapel uit de 12e eeuw. Een deel daarvan is nu nog te herkennen. Net als in de Grote kerk van Alkmaar beschilderde Jacob Cornelisz van Oostsanen het houten gewelf van de kerk met een monumentale verbeelding van het Laatste Oordeel (1525). Ook schilderde hij vier verhalen uit het Oude Testament. De stijl is vroeg-Renaissancistisch. Oude Ursulakerk, Dorpsstraat 93, Warmenhuizen

13 **Schoorldam** is ontstaan doordat er bewoning kwam

bij de dam en sluis die waren gebouwd in rivier de Rekere. Die dienden ter bescherming van de Westfriesedijk en tegen het stijgende zeewater vanuit de nog niet ingepolderde Zijpe richting Alkmaar. In 1597 werd de Zijpe ingepolderd. Tegenwoordig scheidt het Noordhollandsch Kanaal, gegraven in opdracht

van Willem I, het plaatsje in tweeën.

14 Schoorl is de geboorteplaats van schilder **Jan van Scorel**, een leerling van Jacob Cornelisz van Oostsanen. Vlak voor het **Oude Raadhuis** uit 1601 staat een beeld van hem, gemaakt door de Bergense kunstenares

Elly Baltus (1986). Voor de **Hervormde kerk** (1873) staat een beeld naar een bekend werk van Van Scorel, de Jeruzalemvaarders uit ca. 1528. Het origineel is te zien in het Frans Hals Museum in Haarlem. Frans Hals Museum, Groot Heiligland 62, Haarlem, www.franshalsmuseum.nl

15 De 18e-eeuwse **stenen grenspaal** aan de Duinweg geeft de gemeentegrens tussen Schoorl en Bergen aan.

16 Op de plek van de **Ruïnekerk** vond in 1421 het Mirakel van Bergen plaats. Tijdens de St.-Elisabethvloed dat jaar zouden de hosties in petten zijn komen aandrijven. Later

bleken deze in bloed te zijn veranderd. Het mirakel trok vele pelgrims naar het dorp. Tegenwoordig is Bergen een bekend kunstenaarsdorp. Ruïnekerk, Raadhuisstraat 1, Bergen

Routebeschrijving
Vanaf Station Alkmaar gaat u, met uw rug naar het sta-

Ruïnekerk in Bergen

Horeca

1 Op het Waagplein in Alkmaar zijn diverse horecagelegenheden.

2 Het Museum Broekerveiling heeft een café-restaurant.
Museumweg 2,
Broek op Langedijk,
www.broekerveiling.nl

3 Tussen Schoorl en Bergen ligt net buiten het dorp café-restaurant Duinvermaak.
Breelaan 132, Bergen,
www.duinvermaak.nl

4 In Bergen zelf ligt tegenover de ruïnekerk het beroemde Huis met de Pilaren.
Raadhuisstraat 10, Bergen,
www.pilarenbergen.nl

tion, rechts de Stationsweg in richting het centrum. Bij de T-splitsing gaat u linksaf en neemt de grote rotonde tweederde om vervolgens meteen rechtsaf te slaan de brug over. Het knooppunt 73 bevindt zich aan uw rechterhand.

73 74 50 72 51 68 70 94
96 97 54

A Vanaf knooppunt 54 linksaf langs het fietspad op evenwijdig aan de Warmenhuizerweg richting Warmenhuizen. Blijf bij de rotonde het fietspad volgen tot het eindigt. Ga hier links en meteen weer rechts de parkeerplaats op. Fiets recht door over de eenrichtingsverkeersweg langs Albert Heijn en ga de Dorpsstraat linksaf. Volg nu de bordjes naar knooppunt 44.

44 45 48 49 71

B Blijf langs het kanaal fietsen, voorbij de spoorbrug, de eerste brug rechtsaf over het kanaal. Wilt u terug naar het centrum van Alkmaar, ga bij de kruising links de Kanaalkade op en meteen rechtsaf de Molenbuurt in. Wilt u terug naar het station, ga bij de kruising rechtsaf en bij de eerste stoplichten links de Stationsweg in.

Bocht in de Westfriese Omringdijk bij vroegere dijkdoorbraak ten noorden van Schoorldam

© 2014 Amsterdam Museum, ANWB B.V., Den Haag en Stedelijk Museum Alkmaar

Route: Aafje Moonen, Coördinatie: Amsterdam Museum, Anneke van de Kieft; ANWB, Hanneke te Giffel; Stedelijk Museum Alkmaar, Aafje Moonen

Redactie: Quinten Lange. Vormgeving: Miranne Kalff. Cartografie: Landkaartje, Winifred Broeder.

Beeld: Ad Snelderwaard, Amsterdam Museum Monique Vermeulen (ruïnekerk)

Alle rechten voorbehouden.

Deze route werd met de meeste zorg samengesteld. De juistheid van de gegevens is aan veranderingen onderhevig.

Indien de informatie onjuistheden blijkt te bevatten, kan de uitgever daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Opmerkingen en suggesties zijn welkom: anwbmedia@anwb.nl

vanoostsanen.nl

Meer weten?

Kijk op vanoostsanen.nl

